

MAINSTREAMEN VAN BELEID OM VOORTIJDIGSCHOOVERLATEN TERUG TE DRINGEN

Van projecten en lokale inspanningen tot nationaal beleid

In 2014 lag het percentage voortijdige schoolverlaters (VSV) slechts één procentpunt boven de benchmark van minder dan 10% uit het Europa 2020-programma. Deze dalende trend is mede te danken aan de vele projecten en maatregelen die de laatste drie decennia in Europa zijn ontwikkeld om jongeren te helpen die het risico lopen het onderwijs voortijdig te verlaten. Ondanks het feit dat veel van deze inspanningen succesvol zijn gebleken, hebben ze buiten hun lokale context amper belangstelling gewekt of een markt gevonden. Wat heeft beleidsmakers en deskundigen ervan weerhouden om van de effectiviteit van maatregelen die elders zijn genomen te profiteren? Hoe kan succesvol beleid ook in een andere omgeving goed werken?

Na analyse van de oorzaken en vormen van VSV en het beleid gericht op het voorkomen en bestrijden ervan ⁽¹⁾, heeft Cedefop vervolgens gekeken hoe succesvolle maatregelen gemainstreamd kunnen worden in regionaal of nationaal beleid en hoe landen van elkaar kunnen leren. In het onderzoek *The role of VET in reducing early leaving from education and training* (De rol van het beroepsonderwijs bij het terugdringen van voortijdig schoolverlaten) ⁽²⁾ heeft Cedefop een analyse gemaakt van een groot aantal initiatieven en beleidsmaatregelen die op doeltreffende wijze de risicofactoren voor VSV beperken of wegnemen. De studie brengt ook de belangrijkste gemeenschappelijke kenmerken van succesvolle beleidsmaatregelen in beeld.

⁽¹⁾ Zie de vorige nieuwsbrieven van Cedefop: <http://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/9084> en <http://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/9101>

⁽²⁾ Cedefop 2016, publicatie in voorbereiding. Meer informatie is te vinden via <http://www.cedefop.europa.eu/en/events-and-projects/projects/early-leaving-education-and-training>

Ontbreken evaluatiecultuur is een hardnekkig probleem

In Europa zijn er weinig evaluaties van de doeltreffendheid van beleid gericht op het terugdringen van schooluitval in het beroepsonderwijs. En de beschikbare evaluatiestudies geven vaak slechts gedeeltelijk antwoord op de vragen of en waarom een bepaalde beleidsmaatregel werkt en wat ze in de praktijk betekent voor individuele leerlingen.

Cedefop heeft meer dan 300 verschillende beleidsinitiatieven in 36 Europese landen in kaart gebracht ⁽³⁾. In slechts 44 gevallen is direct bewijs geleverd voor het succes van het initiatief. Sommige maatregelen zijn niet geëvalueerd, maar onderbouwd met monitoring gegevens, die een indicatie kunnen geven van het aantal deelnemers en, in het beste geval, hoe het hen nadien vergaat.

Evaluaties die met behulp van verschillende indicatoren kijken naar de uiteindelijke effecten van een beleidsmaatregel, zoals bijvoorbeeld retentie en het behalen van een kwalificatie, en de beleidsvorming zouden kunnen sturen, zijn eerder uitzondering dan regel. Er moet werk gemaakt worden van een evaluatiecultuur zodat beleidsleren vaker ingezet kan worden.

Video van Cedefop over de rol van het beroepsonderwijs bij het terugdringen van schooluitval. Leerlingen spreken zich uit over de rol die het beroepsonderwijs heeft gespeeld bij hun beslissing om hun studie voort te zetten en een baan te zoeken.

<http://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/videos/role-vet-combatting-early-leaving>

⁽³⁾ Alle landen die sinds 2014 aan ET 2020 deelnemen.

Beleidsleren en mainstreamen van VSV maatregelen mogelijk maken

Succesvolle maatregelen voldoen volgens Cedefop aan vijf belangrijke voorwaarden. De met iedere voorwaarde verbonden beleidsadviezen (hieronder lichtgroen gemarkeerd) zijn met vertegenwoordigers van de lidstaten besproken ⁽⁴⁾.

Leiderschap en duurzame betrokkenheid

Om de duurzaamheid van goede praktijken over een langere periode te kunnen garanderen is het van cruciaal belang dat beleidsmakers sterk betrokken zijn. In alle succesvolle voorbeelden van mainstreaming die door Cedefop zijn geanalyseerd, zijn de inspanningen grondig geëvalueerd en werden de innovatieve elementen van de maatregelen direct overgenomen, gevolgd door schaalvergroting en financiële en politieke ondersteuning over een langere periode.

- Het programma *Local action for youth* is in 1984 door het ministerie van Onderwijs van Luxemburg als proefproject gelanceerd en in 1988 in het hele land ingevoerd. Vandaag de dag helpt een uitgebreid netwerk jongeren door middel van begeleiding, opleidingen en persoonlijke ondersteuning de arbeidsmarkt op.
- Het *Berufsorientierungsprogramm* in Duitsland is in 2008 als proefproject begonnen en is na een evaluatie in 2010 gemainstreamd. Het programma heeft sindsdien 815 000 leerlingen weten te bereiken en is met 3 275 scholen een partnerschap aangegaan. Het programma maakt tegenwoordig onderdeel uit van het initiatief *Educational chains*, dat jongeren via het beroepsonderwijs van school naar hun eerste baan begeleidt.
- In Frankrijk is in 1997, als onderdeel van een EU-proefproject, de eerste tweedekansschool E2C geopend in de stad Marseille. Kort hierop volgden andere E2C-scholen (in 2000 in Mulhouse, in 2002 in Champagne-Ardenne en Seine-Saint Denis). Op dit moment zijn er op 107 locaties in 18 Franse regio's tweedekansscholen. Het aantal ondersteunde jongeren is toegenomen van 1 000 in 2003 tot 15 000 in 2015.

Een van de lessen die hieruit kan worden getrokken, is dat het enige tijd duurt voordat lokale initiatieven kunnen worden geëvalueerd, opgeschaald en uiteindelijk omgezet in grootschaliger programma's of beleidsmaatregelen gericht op het ondersteunen van risicojongeren. Langdurige ondersteuning houdt het personeel in het werkveld betrokken en stelt ze in staat hun werkmethoden aan te passen naarmate ze meer ervaring opdoen.

⁽⁴⁾ <http://www.cedefop.europa.eu/en/events-and-projects/events/evaluating-impact-and-success-vet-policies-tackle-early-leaving-education>

Wat werkt in de praktijk in nationale strategie(ën) integreren

Steun van de overheid verzekeren om resultaten van experimenten en proefprojecten te kunnen opschalen

Regionale overheden verantwoordelijk maken voor de uitvoering van beleid om voortijdig schoolverlaten terug te dringen

Succesfactoren in kaart brengen

Om beleidsleren en de overdracht van wat werkt in de praktijk op systematische wijze aan te kunnen pakken is het van essentieel belang dat er overtuigend bewijs is voor wat werkt. Dit bewijs speelt niet alleen een cruciale rol als basis voor beleidsmaatregelen, maar ook bij het invoeren van financieringsregelingen en als leidraad voor het opbouwen van de benodigde capaciteit. Cedefop heeft enkele beleidsmaatregelen als succesvol aangemerkt, die steunden op uitgebreide monitoring van activiteiten.

- In Frankrijk had de bestrijding van schooluitval vooral te lijden onder het grote aantal maatregelen op lokaal niveau, waarbij er amper tot geen verband tussen de verschillende maatregelen was. Om dit op te lossen is een nieuw monitoringsysteem voor schoolverlaters ontwikkeld, bestaande uit regionale platforms die verantwoordelijk zijn voor het volgen en ondersteunen van jongeren die het algemene of beroepsonderwijs zonder diploma hebben verlaten. Met behulp van deze platforms kunnen overheden de maatregelen op regionaal niveau coördineren en ervoor zorgen dat deze elkaar aanvullen. Daarnaast bieden deze platforms een unieke mogelijkheid om ervaringen uit te wisselen. Monitoring heeft een cruciale rol gespeeld bij het onder de aandacht brengen van de problemen van voortijdig schoolverlaten en het mobiliseren van alle belanghebbenden.

Het Franse monitoringsysteem is niet beperkt tot het beroepsonderwijs, maar vormt een alomvattend kader waarbinnen ministeries en instellingen onderling moeten samenwerken en waarvoor in het hele land op elkaar afgestemde mechanismen voor het verzamelen van informatie zijn opgezet. Deze brede basis maakt het mogelijk gegevens over voortijdig schoolverlaten in het beroepsonderwijs in beeld te brengen omdat het beleidsmakers en deskundigen in staat stelt de trajecten van leerlingen te volgen en te achterhalen welk onderwijstype ze verlaten hebben.

Evaluaties uitvoeren om te kunnen zien wat werkt. Meta-evaluatiestudies van goede praktijken kunnen gebruikt worden om gemeenschappelijke belangrijke factoren vast te stellen met het oog op mainstreaming

De tijd nemen voor evaluatiestudies om ervoor te zorgen dat ze eindresultaten kunnen vastleggen en niet enkel output registreren

Rekening houden met de inbreng van leraren en gebruikmaken van hun kennis en ervaring bij evaluaties op beleidsniveau

Change agents

Dit zijn mensen met het vermogen om op lokaal niveau verandering teweeg te brengen, onder andere in het onderwijs of bij aanbieders van opleidingen, ngo's, oriëntatiecentra of andere initiatieven.

- De coaches van het Oostenrijkse coaching-programma kunnen als "change agents" worden beschouwd: ze leiden jongeren op en begeleiden hen, ondersteunen ze bedrijven die problemen hebben om leerlingen te behouden die het risico lopen het onderwijs voortijdig te verlaten, en zijn actief betrokken bij het oplossen van conflicten. Ook de coördinatoren van de Deense Retentiekaravaan, een initiatief van het ministerie van Onderwijs om jongeren uit etnische minderheids-groepen warm te maken voor het beroepsonderwijs en ze voor het beroepsonderwijs te behouden, zijn "change agents". Ze doen dat door jongeren te begeleiden en te coachen en door aanbieders van beroepsonderwijs te ondersteunen bij het gebruik van motiverende leermethoden. Het feit dat de coördinatoren nog steeds actief zijn, hoewel ze oorspronkelijk onderdeel waren van een project dat in 2012 is beëindigd, illustreert hun cruciale rol.

Een netwerk van deskundigen opzetten om scholen te helpen hun capaciteit om op basis van goede praktijken te werken te vergroten

Training aanbieden voor onderwijsinstellingen en opleidingsinstellingen en hun directies

De steun van schoolhoofden, directeuren van onderwijs- en opleidingscentra, sociale partners en andere betrokken actoren verzekeren om het invoeren van goede praktijken te ondersteunen

Communities of practice

Door het ondersteunen van intercollegiaal leren en het uitwisselen van succesvolle praktijken tussen professionals kunnen ze tot een gezamenlijk inzicht komen over wat werkt. Dit is een van de eerste vereisten waaraan moet worden voldaan om een project of beleidsmaatregel te kunnen mainstreamen.

- Tussen 2012 en 2014 heeft het project *Expairs* in de Franstalige gemeenschap van België 42 scholen geholpen het onderwijs op de behoeften van de

leerlingen af te stemmen en maatregelen te nemen om hen te motiveren. De scholen zijn onderverdeeld in drie thematische clusters waar met behulp van deskundigen best practices werden gedeeld, gedocumenteerd en uitgewisseld.

- Adviseurs van QuABB in Hessen/Duitsland⁽⁵⁾ worden door regelmatige deelname aan regionale en nationale bijeenkomsten en workshops aangemoedigd ervaringen uit te wisselen en samen te werken met veel verschillende belanghebbenden. Dit project bevordert vooral de kennisuitwisseling tussen mensen uit de praktijk (beroepskeuze-adviseurs en decanen), die elkaar regelmatig op lokaal en nationaal niveau ontmoeten.

Via openbaar toegankelijke, gebruiksvriendelijke databanken kennis delen over wat werkt
De bekendheid van goede praktijken verhogen, bijvoorbeeld door het organiseren van prijsuitreikingen

Intercollegiaal leren stimuleren
Kennisuitwisseling tussen organisaties bevorderen

Studiebezoeken, informatiedagen, conferenties, enz. stimuleren, zoals de jaarlijkse "week voor de preventie van schooluitval"

Netwerken/samenwerkingsverbanden voor een "praktijkgemeenschap" oprichten

Richtlijnen en andere instrumenten ondersteunen autonomie

Bij het overbrengen van goede praktijken naar nieuwe situaties is het vaak een uitdaging om vast te stellen op welke manier een succesvolle activiteit moet worden gecontextualiseerd. Daarom hebben beleidsmakers aanbieders van onderwijs en training en andere belanghebbenden (zoals sociale partners, arbeidsbureaus, collectieve voorzieningen, ngo's) steeds meer vrijheid gegeven om op basis van bestaande richtlijnen, methoden en adviezen hun eigen aanpak te ontwikkelen. Op hun beurt moeten al deze organisaties zich houden aan specifieke rapportagevereisten, zodat de beste praktijken kunnen worden vastgelegd en toegankelijk zijn voor andere belanghebbenden.

- De Ierse Youthreach-centra moeten zich houden aan een kwaliteitskader dat speciaal voor deze vorm van dienstverlening is ontwikkeld.
- In Estland werken de Pathfinder-adviescentra op basis van de door het ministerie van Onderwijs opgestelde richtlijnen, indicatoren en jaarlijkse doelstellingen. Binnen dit algemene kader hebben de centra een hoge mate van autonomie.
- De Deense Youth Guidance-centra zijn onlangs hervormd en er wordt nu meer nadruk gelegd op de

⁽⁵⁾ QuABB – *Qualifizierte Ausbildungsbegleitung in Betrieb und Berufsbildung* (Begeleiden van leerlingen in bedrijven en scholen voor beroepsonderwijs) – een initiatief van het ministerie van Economie, Energie, Transport en Regionale Ontwikkeling van de Duitse deelstaat Hessen.

kwaliteitsborging van hun werk. De centra werken autonoom maar moeten hun doelstellingen, methoden, geplande activiteiten en verwachte prestaties op hun websites publiceren. Ter ondersteuning van de centra heeft het ministerie van Onderwijs een handboek uitgegeven om hen te helpen bij het ontwikkelen van een kwaliteitsborgingsysteem.

- De Franse tweedekansscholen moeten na afronding van een relevante audit een handvest van basisbeginselen voor hun werkzaamheden vaststellen. In dit handvest worden de belangrijkste kenmerken van een tweedekansschool gedefinieerd (ondersteuning door lokale/regionale overheden, doelstelling van sociale integratie, samenwerking met bedrijven, focus op skills). Alleen scholen die het handvest naleven, komen in aanmerking voor een kwaliteitslabel.

Grensoverschrijdend beleidsleren

Grensoverschrijdend beleidsleren komt voor, maar er moeten nog wel heel wat obstakels worden overwonnen. De sociaal-economische context is in alle landen anders en er zijn verschillen wat betreft de rol van werkgevers en arbeidsbureaus, van sociale partners en begeleidings- en adviescentra, en van ouders, leraren en leerlingen. Deze verschillen kunnen van cruciaal belang zijn voor het slagen of mislukken van maatregelen ter bestrijding van voortijdig schoolverlaten.

Ook de bestuurskaders verschillen per land. Of een bepaalde beleidsmaatregel of praktijk in een specifiek land wel of niet kan worden ingevoerd hangt af van de aanwezigheid van instellingen die een tweede kans bieden, de verdeling van verantwoordelijkheden tussen ministeries, de begeleiding die mensen wordt geboden en het toezicht dat wordt uitgeoefend, alsmede van de mate van autonomie van onderwijs- en opleidingsinstellingen.

- Zowel de productiescholen in Duitssprekende landen als de Matosinhos-tweedekansschool in Portugal zijn geïnspireerd op de Deense fabrieksscholen. In

OP WEG NAAR DE ELEKTRONISCHE TOOLKIT VAN CEDEFOP

Cedefop werkt aan een Europese toolkit die ondersteuning biedt bij het ontwerpen en uitwisselen van beleid gericht op het voorkomen van schoolverlaten in het beroepsonderwijs en het aanpakken van voortijdig schoolverlaten door middel van beroepsonderwijs. De toolkit zal bestaan uit een kader om leerlingen die het risico lopen het beroepsonderwijs voortijdig te verlaten te identificeren en om toezicht te houden op en evalueren van maatregelen op het gebied van beroepsonderwijs ter bestrijding van VSV. Het zal verschillende instrumenten bevatten, zoals beleidsprincipes, aanbevelingen, beginselen, ondersteuningsmogelijkheden en voorbeelden van goede praktijken uit verschillende Europese landen, alsmede checklists, vragenlijsten en zelfevaluatie-instrumenten.

Denemarken maken de fabrieksscholen deel uit van het reguliere onderwijssysteem. In Duitsland en Oostenrijk zijn deze scholen nog niet zover geïntegreerd.

- Desondanks functioneren de productiescholen in beide landen uitstekend en zijn ze gekoppeld aan andere onderwijsmogelijkheden en -trajecten. De Matosinhos-tweedekansschool in Portugal is een onafhankelijke school die in samenwerking met een lokale overheid (gemeenteraad van Matosinhos) en het ministerie van Onderwijs door een ngo wordt geleid. De school moet op verzoek van het ministerie officiële opleidingen aanbieden.

De weg vooruit

Als we het perspectief van schoolverlaters aanzienlijk willen verbeteren en willen voorkomen dat leerlingen die risico lopen hun opleiding daadwerkelijk voortijdig verlaten, moeten we succesvolle maatregelen en initiatieven mainstreamen in nationaal beleid.

Systematische effectrapportages die daadwerkelijk kunnen bijdragen aan een mogelijke schaalvergroting en mainstreaming van maatregelen, moeten:

- doelstellingen vaststellen aan de hand waarvan de prestaties kunnen worden beoordeeld;
- longitudinale informatie opleveren aan de hand waarvan verandering kan worden vastgesteld (de meeste beoordelingen geven slechts een statisch beeld van resultaten en output);
- vergelijkingen met controlegroepen of met soortgelijke maatregelen bevatten.

Dit zou een topprioriteit moeten zijn omdat de integratie van duizenden jonge vluchtelingen en migranten op de arbeidsmarkt een grootschalige inzet van begeleiding gericht arbeidsmarktbeleid vereist. Zulke maatregelen zijn vergelijkbaar met maatregelen voor schoolverlaters of leerlingen die het risico lopen het onderwijs voortijdig te verlaten. Cedefop zal met analyses het beleidsdebat van informatie blijven voorzien en het ontwerpen, uitvoeren en evalueren van beleid blijven ondersteunen.

CEDEFOP

Europees Centrum voor de ontwikkeling van de beroepsopleiding

Nieuwsbrief –9110 NL

Catalogusnummer: TI-BB-16-003-NL-N

ISBN 978-92-896-2041-3, doi: 10.2801/837274

Copyright © Europees Centrum voor de ontwikkeling van de beroepsopleiding (Cedefop), 2016

Overneming met bronvermelding toegestaan

De nieuwsbrieven worden gepubliceerd in het Engels, Frans, German, Grieks, Italiaans, Portugees en Spaans, en het EU-voorzitterschap land.

Ze regelmatig te ontvangen registreren op:

<https://www.cedefop.europa.eu/en/user/register>

Andere nieuwsbrieven en Cedefop publicaties zijn beschikbaar via:

<http://www.cedefop.europa.eu/EN/publications.aspx>

P.O. Box 22427, 55102 Thessaloniki, Griekenland

Europe 123, 57001 Thessaloniki, Griekenland

Tel. +30 2310490111, Fax +30 2310490020

E-mail: info@cedefop.europa.eu

visit our portal www.cedefop.europa.eu